

بررسی مقوله امنیت روانی و اخلاقی دربیانات آیت الله خامنه ای (مدظله العالی)

سمیه حاجی محمدی^۱

چکیده

اصل امنیت، طمانینه و آرامش نفس و ازمیان بردن ترس و خوف است. از آنجاکه در فضای امنیت می‌توان کار علمی و تحقیقاتی، فکری و فرهنگی، فعالیتهای اقتصادی و سرمایه گذاری و ... انجام داد، لذا شناخت امنیت روانی و اخلاقی از مقوله های مهم و ضروری جامعه می باشد. این پژوهش از حیث روش کیفی واز نوع توصیفی اکتشافی است. روش تحقیق تحلیل، مضمون با تکنیک شبکه ی مضامین است و داده های مورد تحلیل با استفاده از تکنیک تحلیل اسناد جمع آوری شده اند. در این مقاله با روش تحلیل مضمون در اندیشه آیت الله خامنه ای در مورد امنیت روانی و اخلاقی ۲ مقوله اصلی وجود دارد که به مفهوم شناسی امنیت، مفهوم شناسی امنیت روانی و اخلاقی تقسیم می شود، مقوله مفهوم شناسی به ۴ محور، تعریف، ضرورت، گونه شناسی و اهداف امنیت تقسیم می گردد. همچنین مقوله امنیت روانی و اخلاقی به ۴ محور تعریف و ضرورت، ملزومات، راهکارهای ایجاد امنیت روانی و عوامل ناامنی تقسیم می شود. واژه های کلیدی: امنیت، امنیت روانی، امنیت اخلاقی، آیت الله خامنه ای، تحلیل مضمون

^۱ طلبه سطح دو حوزه

امنیت در لغت از ریشه «امن» و به معنای در «امان بودن» و «مصون بودن» از هرگونه تعرض و در آرامش و آسودگی است.^۲ همچنین امنیت به معنای در امان بودن از هرگونه تهدید و ترس نیز معنا شده است.^۳ براساس این تعاریف و تفاسیر از امنیت می‌توان این گونه استنباط نمود که وجود آرامش و آسودگی خاطر یکی از نمودها و علائم مهم وجود امنیت می‌باشد. به عبارت دیگر فقدان آرامش و آسایش در هر محیط و جامعه ای حاکی از نبود امنیت در آن محیط و جامعه است.^۴ نظر به اهمیت امنیت یکی از موضوعاتی که در آیات و روایات به تفصیل به آن اشاره شده برقراری امنیت در جامعه می‌باشد؛ چنانچه در آیات قرآن نا امنی در کنار گرسنگی بیان گردیده است.^۵ همچنین طبق روایات زندگی بدون سلامت و وطن بدون امنیت و شادمانی خیری نیست.^۶ همچنین مقام معظم رهبری در اهمیت این موضوع می‌فرماید: «می‌توان گفت که امنیت مثل هوا برای انسان به طور مستمر لازم است. اگر جامعه امنیت نداشته باشد حالت اختناق پیدا میکند مانند مجموعه ای که هوا در اختیار نداشته باشد.»^۷

کشور ایران با توجه به موقعیت استراتژیک خود در منطقه خاورمیانه وبا وجود دشمنان استعمارگر به طور طبیعی باید به مسیله «امنیت» به طور جدی بپردازد. لذا یکی از بهترین و مهم ترین مسیرها در تحقق این امر حیاتی، تبیین اندیشه های مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله العالی) در مبحث امنیت می باشد. مقوله امنیت گونه های مختلف اعم از امنیت اخلاقی، امنیت روانی، امنیت اقتصادی، امنیت نظامی، امنیت فرهنگی و... می باشد که در

^۲ قریشی قاموس القرآن، ص ۲۶

^۳ معین فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۳۵۴

^۴ خسرو پناه، منظومه فکری آیت الله خامنه ای، ج ۲، ص ۱۰۰۱

^۵ سوره قریش، آیه ۴

^۶ من لا یحضر الفقیه، ج ۴، ص ۳۶۹

^۷ بیانات مقام معظم رهبری ۲۵/۴/۱۳۷۶

نگارش حاضر به مبحث امنیت روانی و اخلاقی، باتوجه به بیانات آیت الله خامنه‌ای به روش تحلیل مضمون پرداخته است.

هدف این مقاله شناخت مقوله امنیت روانی و اخلاقی از دیدگاه مقام معظم رهبری است در همین راستا سؤالاتی مطرح می‌شود که عبارت‌اند از: تعریف امنیت روانی و اخلاقی در بیانات آیت الله خامنه‌ای چیست؟ ضرورت امنیت روانی و اخلاقی در بیانات آیت الله خامنه‌ای چیست؟ راه کارهای ایجاد امنیت روانی و اخلاقی در بیانات آیت الله خامنه‌ای چیست؟ ملزومات امنیت روانی و اخلاقی در بیانات آیت الله خامنه‌ای چیست؟ عوامل ناامنی امنیت روانی و اخلاقی در بیانات آیت الله خامنه‌ای چیست؟

در ارتباط با مفهوم امنیت روانی و اخلاقی از دیدگاه مقام معظم رهبری تحقیقات زیادی صورت نگرفته است البته می‌توان به نمونه‌ای اشاره نمود ۱- ذوققاری، شهاب الدین؛ جاوری، محمدجواد راه‌های ایجاد امنیت روانی و موانع آن در اندیشه آیت الله خامنه‌ای، فصلنامه علمی، پژوهشی سال دوازدهم شماره ۴۴ زمستان ۱۳۹۲، این مقاله با محوریت اندیشه مقام معظم رهبری به شناخت مفهوم امنیت، امنیت روانی، راه کارها و موانع آن پرداخته است.

همچنین می‌توان به صورت کلی به تحقیقاتی که به بررسی و تحلیل مفهوم امنیت در اندیشه بزرگان دیگر پرداخته اشاره نمود: ۲- حسینی فرد، عاطفه؛ صرامی، سمیه؛ نکویی مهر، نفیسه حق برخورداری از امنیت روانی با تاکید بر اندیشه‌های اسلامی و عرفانی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۸، شماره ۶۲، دانشگاه آزاد، در این مقاله با استفاده از آراء و نظرات اسلامی - عرفانی مقام معظم رهبری، راهکارهای ایجاد امنیت و موانع آن را استخراج و مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده است.

۳- لک زاده، نجف، امنیت از دیدگاه آیت الله جوادی آملی، دانشیار گروه علوم سیاسی دانشگاه باقرالعلوم، ۱۳۹۰ در این مقاله با توجه به اینکه در هیچ یک از آثار آیت الله جوادی آملی بحث

مستقلی در مورد امنیت مطرح نشده نگارنده مقاله خود را با روش استنباطی که تکیه اصلی روش برفهم و تجزیه و تحلیل آثار معظم‌له در چهارچوب فکری اوست نوشته است.

بحث

۱- مفاهیم نظری

۱-۱- تعریف امنیت

امنیت در لغت از ریشه «امن» و به معنای در «امان بودن» و «مصون بودن» از هرگونه تعرض و در آرامش و آسودگی است.^۸ دانشمندان علوم سیاسی، لورنس مارتین: «امنیت را تضمین رفاه مادی می داند.» جان موریس: «امنیت را رهایی از تهدیدات زیان بخش تعریف می کند.»^۹ همچنین امنیت به معنای در امان بودن از هرگونه تهدید و ترس نیز معنا شده است.^{۱۰} همچنین راغب لغت شناس برجسته قرآن کریم نیز در تعریف امنیت آورده اصل امنیت طمأنینه و آرامش نفس و از میان رفتن ترس و خوف است. امن و امان در اصل مصدر هستند و به حالت و وضعی اطلاق میگردد که انسان در آرامش باشد. گاه نیز بر چیزهایی اطلاق میشود که انسان بر آن امانتدار و امین است.^{۱۱} لغت شناسان بزرگ امن را به معنای ضد خوف می گیرند.^{۱۲} حضرت آیت الله خامنه ای امنیت را به عنوان زیرساخت هر پیشرفتی در زندگی مردم و جامعه دانسته اند و چگونگی تامین آن را مورد تبیین قرار داده اند، معظم له امنیت را موجب آرامش و آسودگی خاطر، و نبود امنیت را موجب فقدان آرامش و آسودگی خاطر برشمردند.

^۸ قریشی قاموس القرآن، ص ۲۶

^۹ گلزاری، محمود، ۱۳۸۲، شماره ۳۱

^{۱۰} معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۳۵۴

^{۱۱} راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات ألفاظ القرآن، ص ۹۰

^{۱۲} فراهیدی، کتاب العین، ج ۱، ص ۱۰۸؛ طوسی بی تا، ج ۴۹/۸

«امنیت زیرساخت همه ی ابعاد زندگی یک جامعه است ...از مسائل شخصی بگیرید، تا مسائل اجتماعی، تا مسائل عمومی، تا مسائل خارجی.»^{۱۳} «وجود آرامش و آسودگی خاطر یکی از نمودها و علائم مهم وجود امنیت میباشد. به عبارت آخری فقدان آرامش و آسایش در هر محیط و جامعه ای حاکی از نبود امنیت در آن محیط و جامعه است.»^{۱۴}

در اندیشه امام خمینی امنیت فردی یا همان آرامش قلبی و احساس طمأنینه اهمیت ویژه ای دارد و سعادت انسان را در آرامش روحی و قلبی او در دنیا و آخرت ارزیابی می کردند،^{۱۵} و امنیت را از مراتب کمال ایمان و از نعمت های بزرگ الهی بر می شمارند. امام خمینی در بعد اجتماعی معتقد بودند که امنیت جامعه، منوط به برابری همه افراد در مقابل قانون است و امنیت اجتماعی دارای ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و قضایی است.

همچنین در اندیشه علامه طباطبایی ظاهراً معنای «سلام» و «امن» نزدیک به هم است و تنها فرقی که این است که سلام عبارت از امنیتی است که به ذاته مورد نظر باشد ولی امن عبارت از سلامتی است با ملاحظه نسبت آن به چیزی که آدمی از آن سالم مانده است، مثلاً در مورد سلام گفته می شود او سلامت است و در مورد امنیت گفته می شود که از فلان حادثه و فلان ناراحتی در امان است.^{۱۶} اولین چیزی که اجتماع تعاونی بین افراد خود لازم دارد این است که هرفرد در جان و مال و عرض خود و هرچه برگشت به این سه مطلب داشته باشد از دست دیگران در امان باشد.^{۱۷}

^{۱۳} بیانات مقام معظم رهبری ۱۴۰۱/۷/۱۱

^{۱۴} خسروناه، منظومه فکری رهبری، ج ۲، ص ۱۰۰۱

^{۱۵} امام خمینی، سید روح الله، صحیفه، ۱۴۳۱/۱۶۳، ۱۴۲-۹/۱

^{۱۶} طباطبایی، تفسیر المیزان، ۱۳۶۳، ج ۱۰، ص ۶۲، به نقل از مقاله ذوقفاری، شهاب الدین؛ جاوری، محمدجواد راه های ایجاد امنیت

روانی و موانع آن در اندیشه آیت الله خامنه ای

^{۱۷} طباطبایی، تفسیر المیزان، ۱۳۶۳، ج ۵، ص ۵۲، به نقل از مقاله ذوقفاری، شهاب الدین؛ جاوری، محمدجواد راه های ایجاد امنیت

روانی و موانع آن در اندیشه آیت الله خامنه ای

از امنیت و آرامش‌اند، که بدون کمک فضای معنوی و روح دینی برای انسان قابل دسترسی نیست. ما برای ملت خود رفاه همراه با عدالت، پیشرفت علمی همراه با امنیت روانی و اقتدار همراه با نگاه برادرانه به همه‌ی ملت‌های جهان را طالبیم؛ این‌ها آرمان‌های جمهوری اسلامی است.^{۵۴}

۵-۳-۲- وظیفه صدا و سیما/استقرار امنیت در جامعه

صدا و سیما و رسانه، یکی از ارکان اساسی در تولید امنیت روانی جامعه می باشند. رسانه می تواند نقش مهمی در شناسایی تهدیدات امنیت روانی و همچنین ابزاری مؤثر در مقابله با تهدات امنیت روانی باشد. صدا و سیما نقش اساسی در رد کردن دشمن سازی های بی اساس، تقویت امید و مقابله با ناامیدی، ایجاد تفاهم اجتماعی، ایجاد امنیت روانی در جامعه، اجتناب از بزرگ نمایی مشکلات و تاثیر منفی بر روحیه مردم.^{۵۵}

۶-۳-۲- نیروی انتظامی از عوامل نقش آفرین امنیت روانی

قدرت نیروی انتظامی به داشتن اقتدار توأمان با عطوفت و مهربانی با مردم است، از این رو لازم است احساس مهربانی و خدمت رسانی یکی از مؤلفه های اصلی اقامه خدمت از سوی نیروی انتظامی باشد: «...احساس مهربانی و خدمت نسبت به مردم این قدرت، وقتی زیبا و مقدس و مطوب است که در خدمت مردم به کار رود به مردم مهربانی کنید و برای آنها همچون برادرانی مهربان و خدمتگزارانی صمیمی و دوستانی که در هنگام آسایش آنها بیدارند تا به آنها آرامش ببخشند، ظاهر شوید.»^{۵۶} در کلام آیت الله مصباح یزدی حفظ امنیت را وظیفه حاکمان و نیروی

^{۵۴} بیانات مقام معظم رهبری در دیدار معلمان و فرهنگیان سراسر کشور ۱۳۹۳/۲/۱۷

^{۵۵} بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان صدا و سیما ۱۳۸۱/۱۱/۱۵

^{۵۶} بیانات مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم انتظامی ۱۳۷۲/۴/۲۶

انتظامی می دانند و تاکید دارند که امنیت مادر نعمت هاست و در سایه آن سایر امور جامعه سامان می یابد. امنیت، ضروری ترین مباحث فلسفه سیاسی است، به طوری که تمامی فیلسوفان از مکاتب مختلف، به جز مارکسیست ها و آنارشیست ها، براین باورند که وجود حکومت برای تامین امنیت ضروری است. حتی برخی از فیلسوفان فلسفه وجود حکومت را ایجاد امنیت می دانند.^{۵۷}

۴-۲- عوامل نا امنی در جامعه

از عوامل نا امنی می توان به سیاستهای جاه طلبانه و غیر مسئولانه همچنین از دخالت ها و تحریکات دشمنان خارجی اشاره نمود اما باید استوار و قوی به میدان بیایید و با همه ابعاد ناامنی مبارزه کنید.

از دیگر عوامل ناامنی روانی انتشار خبر و تحلیل های نادرست در فضای مجازی و برداشت اشتباه می باشد که موجب ترس و اضطراب در مردم جامعه می گردد، بنابراین نباید همه چیز در فضای مجازی منتشر شود. در انتشار اخبار باید دقت شود که مسائل گوناگون بر فکر و روحیه مردم چه تاثیری می گذارند، امنیت مسئله مهمی است و مسئولان کشور همچنان که از امنیت کشور محافظت می کنند باید امنیت روانی مردم را هم حفظ کنند. «یکی از حقوق مردم همین است که امنیت روانی داشته باشند، یعنی هر روز یک شایعه ای، یک دروغی، یک حرف هراس افکننده ای در ذهنها پخش نشود».^{۵۸}

^{۵۷} آیت الله مصباح یزدی، دیدار با جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی، ۱۴۰۳/۱۰/۱۴

^{۵۸} بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردم آذربایجان شرقی ۱۴۰۲/۱۱/۲۹

نتیجه گیری و پیشنهادات

تأمین امنیت، رفاه و سلامت روانی ازجمله موضوعات اساسی و حیاتی در زندگی انسان ها به شمار می رود. حضرت آیت الله خامنه ای امنیت را موجب آرامش و آسودگی خاطر و حق عمومی و متعلق به همه مردم می دانند. معظم له ایمان به خدا و راه انبیا همراه با عمل به تعالیم الهی، علم همراه دین، کارخیر و عمل نیک را موجب سعادت مادی و سعادت معنوی، تعالی و تکامل انسانی برمی شمارند. ایشان امنیت را به عنوان زیر ساخت هر پیشرفتی در زندگی مردم و جامعه دانسته و چگونگی تامین آن را مورد تبیین قرار داده اند. با توجه به حساسیت و اهمیت این موضوع همه ی دستگاه های اجرایی، اعم از قوه قضاییه، نیروهای مسلح، نیروی انتظامی، صدا و سیما و رسانه و... باید در برقراری امنیت در ابعاد وسیع به بررسی، برنامه ریزی وهدف گذاری در این زمینه بپردازند تا به نتایج مطلوب دست یافته و در سایه ی امن الهی به کمال برسند.

پیشنهاد می شود: (۱) بررسی مقوله امنیت روانی و اخلاقی در قرآن کریم، نهج البلاغه، در اندیشه علما و دانشمندان برجسته، توسط گروه های علمی و پژوهشی. (۲) قرار دادن سر فصلی در متون درسی مدارس و مراکز آموزشی به عنوان مقوله شناخت امنیت روانی و اخلاقی و موانع ایجاد آن در جامعه.

فهرست منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

صحیفه سجادیه

۱- ابوجیب، سعدی، القاموس الفقہی لغۃ و اصطلاحا، ۱ جلد، دار الفکر - دمشق، چاپ: دوم، ۱۴۰۱ ق.ه.

۲- جوادی آملی، عبدالله، تسنیم

۳- جوادی آملی، عبدالله، مراحل قرآن در اخلاق، ۱۳۸۹ ق.م، مرکز نشر اسرا

۴- حسینی فرد، عاطفه؛ صرامی، سمیه؛ نکویی مهر، نفیسه حق برخوردار از امنیت روانی با تاکید بر اندیشه های اسلامی و عرفانی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۸، شماره ۶۲، دانشگاه آزاد

۵- امام خمینی، روح الله، صحیفه امام، ۱۳۸۹، تهران، مؤسسه تنظیم و... چاپ پنجم

۶- امام خمینی، روح الله، صحیفه امام، ج ۱۸، ۱۳۸۹، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی

۷- امام خمینی، روح الله، شرح حدیث جنود عقل و جهل، ۱۳۸۲، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی

۸- خسرو پناه عبدالحسین و جمعی از پژوهش گران، منظومه فکری آیت الله خامنه ای، ج ۲، چاپ اول، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی تهران، سال ۱۳۹۶ شماره ۱۰۰۰

۹- دشتی، محمد، نهج البلاغه، حکمت ۳۶۷، خطبه ۲۳

۱۰- ذوفقاری، شهاب الدین؛ جاوری، محمدجواد راه های ایجاد امنیت روانی و موانع آن در اندیشه آیت الله خامنه ای، فصلنامه علمی، پژوهشی سال دوازدهم شماره ۴۴ زمستان ۱۳۹۲

۱۱- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات ألفاظ القرآن، ۱ جلد، دار القلم - بیروت، چاپ: اول، ۱۴۱۲ ق.ه.

- ۱۲- صدوق، بی تا، معانی الاخبار، بی جا، بی تا
- ۱۳- طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیر المیزان ۱۳۶۳، ترجمه عده ای از مترجمین، تهران، رجاء
- ۱۴- طوسی، محمد بن حسن (بی تا)، التبیان فی تفسیر القرآن، بیروت، دار احیاء التراث العربی
- ۱۵- فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، ج ۱ قم، انتشارات اسوه (نشر ۱۴۲۵.ه.ق)
- ۱۶- گلزاری، محمود، امنیت روانی در زمان حضرت ولیعصر (عج)، سال ۱۳۸۲، ماهنامه ی موعود، دی ماه
- ۱۷- لک زاده، نجف، مقاله امنیت از دیدگاه آیت الله جوادی آملی، فصلنامه اسراء سال سوم، شماره سوم بهار ۱۳۹۰
- ۱۸- لیهوف ابن طاووس، ص ۱۱۹
- ۱۹- من لا یحضر الفقیه، ج ۴، ص ۳۶۹
- ۲۰- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ۲۸ ج، تهران، انتشارات صدرا، چاپ دوم ۱۳۸۴
- ۲۱- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ۲۸ ج، تهران، انتشارات صدرا، چاپ دوم ۱۳۸۴
- ۲۲- معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۳۵۴
- ۲۳- نرم افزار حدیث ولایت (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری) سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۷ پایگاه دفتر اطلاع رسانی حضرت آیت الله مصباح یزدی
- ۲۴- بیانات مقام معظم رهبری در، پایگاه اطلاع رسانی آیت الله خامنه ای

www.khamenei.ir

<https://sndu.ac.ir> - ۲۵